

การก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

รติมา คชนันท์

กลุ่มงานบริการวิชาการ 2

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ช่วงเวลาในการปฏิรูปประเทศครั้งนี้ นับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่เราจะวางโครงสร้างเศรษฐกิจไทยให้เข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) หลังจากที่เศรษฐกิจประเทศไทยต้องเผชิญกับผลกระทบจากวิกฤติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิกฤติการเงินโลกใน พ.ศ. 2551 น้ำท่วมใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2554 และความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะเมื่อครั้งเหตุการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2556-2557 อีกทั้งในไม่ช้าประเทศไทยกำลังจะก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ดังนั้น หากประเทศไทยยังไม่สามารถหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางได้ ประเทศไทยก็อาจจะต้องไปแข่งขันกับประเทศผู้ตามทั้งหลาย เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ หรือแม้กระทั่ง กัมพูชา ลาว รวมถึงปัญหาที่จะเกิดตามมาอีกมากมายในอนาคต โดยเฉพาะความยากลำบากที่จะเพิ่มมากขึ้นในการรองรับปัจจัยเชิงลบทั้งภายในและภายนอก เช่น วิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมสูงวัย ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ทั้งนี้ นิยามที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดของ “กับดักรายได้ปานกลาง” คือ ปรากฏการณ์ที่ประเทศหนึ่งสามารถยกระดับจากประเทศยากจนเป็นประเทศรายได้ปานกลางได้อย่างรวดเร็ว แต่หลังจากนั้นก็ไม่สามารถก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้สูงได้ ซึ่งคำกล่าวที่ว่าประเทศไทยต้องลงมาแข่งขันกับประเทศที่ล้ำหลังกว่ามากอย่างต่อเนื่อง เช่น เคยแข่งกับเกาหลี มาเลเซีย ปัจจุบันต้องมาแข่งกับเวียดนาม ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการติดกับดักรายได้ปานกลาง (สมชัย จิตสุชน และคณะ, 2556) ขณะที่ธนาคารโลกได้กำหนดประเทศที่มีรายได้สูงด้วยการมีรายได้ต่อหัวสูงกว่า 12,746 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี ขณะที่ไทยเฉลี่ยรายได้ต่อหัวราว 5,780 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี ซึ่งนับว่ายังคงติดอยู่ใน Middle Income Trap โดยยังไม่มีทีท่าว่าจะก้าวข้ามผ่านไปได้ในอนาคตอันใกล้ (ขวัญใจ เตชเสนกุล, 2557)

ที่ผ่านมา มีสัญญาณบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่าไทยติดอยู่ในประเทศกับดักรายได้ปานกลางมานานพอสมควร ตัวอย่างเช่น อัตราการเติบโตเฉลี่ยในระยะปานกลางถึงระยะยาวที่ลดลงกว่าร้อยละ 2 ในช่วงหลังวิกฤติต้มยำกุ้ง ในขณะที่เวลาที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงหลัง ซึ่งหมายถึงสัดส่วนมูลค่าเพิ่มจากการผลิตในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ กลับพบโครงสร้างที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ มากนัก ซึ่งจากงานศึกษาวิจัยที่ดูพัฒนาการและความแตกต่างของประเทศที่อยู่ในกับดักรายได้ปานกลางกับประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่าประเทศที่ติดอยู่กับดักรายได้ปานกลาง คือ กลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจมีการเติบโตที่ช้าเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว ตัวอย่าง เช่น บราซิล โคลัมเบีย มาเลเซีย เวเนซุเอลา อาร์เจนตินา ชิลี ตุรกี อินเดีย โดยในทวีปเอเชียที่เห็นได้ชัดคือ มาเลเซียซึ่งมักจะถูกเปรียบเทียบว่าเป็นประเทศคู่แข่งของไทย กำลังจะก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางในไม่ช้า ปัจจุบันประเทศไทยนับว่ากำลังอยู่ช่วงปลายของการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ในช่วงกลาง ซึ่งเป็นช่วงที่สัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมกำลังจะเริ่มลดลงเรื่อย ๆ เป็นช่วงที่ต้องเลือกเส้นทางการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เหมาะสม เพื่อผลักดันประเทศให้ก้าวขึ้นสู่ระดับประเทศรายได้ขั้นสูง (นณริฎ พิศลยบุตร, 2557) ทั้งนี้ จากการจัดอันดับของสถาบันจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (International Institute for Management ; IMD) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้ลดอันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยลงมา 2 ลำดับจากที่ปีก่อนอยู่ในอันดับที่ 27 ตกมาอยู่ที่อันดับ 29 (จากทั้งหมด 60 ประเทศ) และเมื่อพิจารณารายละเอียดที่ IMD ลดอันดับความสามารถในการแข่งขันของไทย พบว่าดัชนีเกือบทุกด้านของไทยต่ำลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของรัฐบาล และประสิทธิภาพทางธุรกิจ ขณะที่ดัชนีด้านอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุขยังคงอันดับเดิมที่รั้งท้าย (ปริญดา สุสิสถิร, 2557) ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและยกระดับตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก โดยเฉพาะการพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญลำดับต้น ๆ ในการพาประเทศก้าวข้ามพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การสร้างนวัตกรรมใหม่ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเอสเอ็มอี การพัฒนาคุณภาพแรงงาน คุณภาพทางการศึกษา และงานวิจัยภายในชาติ นับว่าเป็นกับดักที่ประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและผลักดันให้เป็นไปได้ในทางปฏิบัติให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงนั้น คือการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยเน้นภาคเกษตรเป็นหลักมาสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ซึ่งจากหลาย ๆ ประเทศที่ก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง มักพบว่ามีความเลือกในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจหลัก ๆ 3 ทางด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น แนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจแบบประเทศ สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน และญี่ปุ่น จะเน้นการพัฒนาความชำนาญในภาคบริการเป็นหลัก ขณะที่ประเทศเกาหลีใต้ เลือกอุตสาหกรรมการผลิตเข้มข้น มีการสร้างตราสินค้า เช่น ซัมซุง (Samsung) แอลจี (LG) ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มกับระบบเศรษฐกิจในระดับสูง ส่วนประเทศสเปนได้เลือกใช้แนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจแบบที่การผลิตจะกระจายไปตามอุตสาหกรรมที่หลากหลาย จนไม่สามารถระบุได้ถึงความชำนาญที่ชัดเจนได้อย่างแน่ชัด ซึ่งเมื่อพิจารณาประเทศที่ติดอยู่ในกับดักรายได้ปานกลางแล้วจะพบว่าประเทศต่าง ๆ เหล่านี้มักเลือกใช้แนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจแบบสุดท้าย ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าประเทศไทยจะสามารถหลุดจากกับดักรายได้ปานกลางได้ สิ่งสำคัญอันดับแรกคือต้องหาจุดเด่นของตัวเองให้ชัดก่อนว่าจะจะเป็นประเทศเกษตร อุตสาหกรรม หรือว่าบริการ ซึ่งจากตัวอย่างในหลาย ๆ ประเทศทำให้เห็นว่าการมุ่งเน้นไปที่ทุกอย่างจะมีโอกาสไม่มากนักที่จะหลุดจากกับดักรายได้ปานกลาง หรืออาจต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานมากในการหลุดพ้นกับดักดังกล่าว (นณริฎ พิศลยบุตร, 2557) ซึ่งถ้าหากประเทศไทยยังไม่สามารถระบุจุดยืนของตนเองได้ และไม่สามารถใช้รูปแบบของการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจใน 2 แบบแรก ก็อาจจำต้องใช้ทางเลือกในแบบที่ 3 เช่นเดียวกันกับที่สเปนใช้ ดังนั้นหากไทยต้องการหลุดพ้นจากวังวนกับดักรายได้ปานกลางนี้ จำเป็นต้องระบุตนเองให้ได้ชัดเจนก่อน

นอกเหนือจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่จะมองข้ามไปไม่ได้เลย คือ ปัจจัยทางด้านการเมือง ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมามีความไม่สงบทางการเมืองและการเปลี่ยนผู้บริหารประเทศบ่อย ๆ เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังทำให้นโยบายภาครัฐขาดความต่อเนื่อง ซึ่งนโยบายภาครัฐนั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ดังเช่นกรณีของมาเลเซีย ที่รัฐบาลได้วางแผนออกแบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่ภายใต้ชื่อ Vision 2020 ที่มีเป้าหมายสำคัญคือ การทำให้มาเลเซียเป็นประเทศพัฒนาแล้วให้ได้ภายใน พ.ศ. 2563 ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ว่ารัฐบาลใดเข้ามาบริหารประเทศก็ตาม (ปริยดา สุสิสริ, 2557) ทั้งนี้ ศ.นพ.สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนเพื่อสนับสนุนงานวิจัย ได้ให้ความเห็นถึงประเด็นที่ควรปฏิรูปมากสุดในขณะนี้ว่ามีอยู่ 3 ประเด็นสำคัญด้วยกัน ประเด็นแรกคือ คอร์รัปชัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นส่วนที่ทำลายระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและมีผลกระทบต่อประเทศเป็นอย่างมาก ส่วนประเด็นที่สองคือ โครงสร้างอำนาจ สถาบันทางการเมือง และระบบการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญด้วย เนื่องจากรัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2540-2550 เป็นต้นมาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความสมดุลมากยิ่งขึ้น ส่วนเรื่องการกระจายอำนาจก็จะไปสอดคล้องกับเรื่องโครงสร้างอำนาจด้วย เพราะการรวมศูนย์อำนาจนำมาซึ่งการแข่งขันอย่างรุนแรงเพื่อการเข้าสู่อำนาจ ทำให้เกิดความขัดแย้งสูงและนำมาซึ่งความขัดแย้งในปัจจุบัน หากมีการกระจายอำนาจออกไปก็จะมีกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ จากงานวิจัยพบว่าปัจจัยที่สำคัญมาก คือ ปัจจัยอำนาจและงบประมาณ ถ้ามีการกระจายอำนาจก็จะทำให้เกิดการกระจายงบประมาณที่ดีด้วย (สถาบันกองทุนเพื่อสนับสนุนงานวิจัย, 2557)

ทั้งนี้ หากจะยกตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการก้าวพ้น Middle Income Trap เกาหลีใต้ น่าจะเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจ และเหมาะแก่การเป็นบทเรียนที่ดีให้กับไทยได้ดีที่สุด ซึ่งที่ผ่านมามีเกาหลีใต้ต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่ย่ำแย่ภายหลังสงครามเกาหลีในช่วง ค.ศ. 1950-1953 (พ.ศ. 2493-2496) ดังนั้นรัฐบาลเกาหลีจึงได้พยายามที่จะลดปัญหาความยากไร้ภายในประเทศผ่านการสนับสนุนให้ประชาชนทำอาชีพเกษตรกรรม และผลักดันให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนผลิตสินค้าภายในประเทศ เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศนอกเหนือไปจากการรอรับการช่วยเหลือจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว โดยภายหลังจากที่สภาพเศรษฐกิจในประเทศมีแนวโน้มเติบโตที่มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการลงทุนในภาคเกษตรกรรมเริ่มจะไม่เหมาะสมแก่บริบทการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เกาหลีใต้ การวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจครั้งสำคัญของเกาหลีใต้ในทศวรรษที่ 1960 จึงได้เกิดขึ้นและส่งผลทำให้ประเทศเกาหลีใต้สามารถเปลี่ยนผ่านเป็นประเทศที่มีรายได้สูงในเวลาต่อมาใน ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 12,403 ดอลลาร์สหรัฐ(เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558) ขณะที่ปัจจุบันเกาหลีใต้มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงถึง 25,597 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี (ขวัญใจ เตชเสนกุล, 2557) สำหรับปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่เห็นได้ชัด 2 ประการตามที่ ดร. เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2558) ได้กล่าวไว้ คือ

1. การสนับสนุนนโยบายการผลิตเพื่อการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม

ภายหลังการยึดอำนาจของทหารใน ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) รัฐบาลรักษาการทหารนำโดย นายพลปาร์ค จุงฮี ได้คิดนโยบายการมองออกไปสู่ภายนอก (Outward-looking policy) ขึ้นมา เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการผลิตสินค้าประเภทอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกตามรอยประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายดังกล่าว ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น รัฐบาลเกาหลีใต้เห็นว่ามีส่วนสำคัญในการผลักดันให้นโยบายการส่งออกสินค้าประเภทอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา โดยสิ่งหนึ่งที่ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพอย่างมากในสมัยที่นายพลปาร์ค จุงฮี (ค.ศ. 1961-1979) ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำประเทศคือการผลักดันให้ภาคเอกชนลงทุนในสินค้าอุตสาหกรรมที่รัฐตั้งเป้าหมายไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเพื่อการส่งออกที่จะได้รับสินเชื่อที่มีชื่อว่า "Policy Loan" ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำมาก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 25-30 ของเงินสินเชื่อในธนาคารพาณิชย์ สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรและการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ ตามที่ภาคเอกชนต้องการ ขณะเดียวกันหากบริษัทใดไม่ตอบสนองนโยบายหลักของรัฐจะถูกบีบบังคับทางอ้อมให้ลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่รัฐกำหนดผ่านมาตรการต่าง ๆ อาทิ การตรวจสอบบัญชีโดยกรมสรรพากร เป็นต้น นอกจากนี้ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมอย่างมี ยุทธศาสตร์และเป็นขั้นเป็นตอนตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ยังถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกาหลีใต้สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่องนับจากอดีตถึงปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนจากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 และ 2 (ค.ศ.1961-1971) เป็นอุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์เพื่อการส่งออก (ค.ศ.1972-1976) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 ส่งผลให้เกาหลีใต้สามารถรักษาการเติบโตด้านการส่งออกของประเทศ อันเนื่องมาจากต่างประเทศมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า เป็นต้น

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และงานวิจัยและพัฒนา

คุณภาพทางการศึกษาและงานวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ นับว่าเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีและแรงงานที่มีคุณภาพสำหรับภาคอุตสาหกรรมในประเทศเกาหลีใต้ ในด้านการศึกษา เกาหลีใต้ได้เริ่มปฏิรูประบบการศึกษาในทศวรรษที่ 1950 และ 1960 ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตามลำดับอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทำให้การพัฒนาคุณภาพมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งภาคเอกชนยังเข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้บัณฑิตศึกษาที่จบไปมีทักษะและความสามารถเพียงพอต่อภาคเอกชนในอนาคต ทั้งนี้ ในทศวรรษที่ 1970 ได้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาในหมวดของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์ภายในประเทศ ขณะเดียวกันในส่วนของงานวิจัยและพัฒนาถือได้ว่าเป็นอีกส่วนที่สำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ เพราะการเปลี่ยนผ่านจากภาคอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากเป็นอุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์และอุตสาหกรรมไอทีและเทคโนโลยีระดับสูง ในทศวรรษที่ 1980 จนถึงปัจจุบัน หากปราศจากการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2.42 และ 4.04 ของ GDP ใน ค.ศ. 1996 และ 2011 ตามลำดับ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในแต่ละช่วงคงไม่สามารถสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัจจัยที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการพาประเทศก้าวข้ามผ่านไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงดังกล่าวนั้น พบว่ายุทธศาสตร์และนโยบายที่สำคัญของประเทศเกาหลีใต้ได้มีการกำหนดจากภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ มีจุดมุ่งหมายระยะยาวที่ชัดเจน ต่อเนื่อง และทำได้จริง โดยได้เปลี่ยนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เนื่องจากจุดอ่อนด้านภูมิศาสตร์ของเกาหลีใต้ที่ไม่เอื้อต่ออาชีพเกษตรกรรม ประกอบกับการศึกษาและการวิจัยและพัฒนาในประเทศที่มีประสิทธิภาพ จึงไม่น่าแปลกใจที่เกาหลีใต้ได้เปลี่ยนเป็นประเทศที่มีรายได้สูงในเวลาไม่ช้า ทั้งนี้ เมื่อมองในบริบทของประเทศไทย การให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้นยังไม่พอเพียง โดยเฉพาะในเรื่องของคุณภาพการศึกษาและวิจัยและพัฒนา ที่ควรต้องสอดคล้องไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยภาครัฐควรตั้งเป้าหมายด้านงบประมาณ ในการลงทุนด้านการทำวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง อาทิ ตั้งเป้าให้การลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 2 ของ GDP หรืออาจมีระบบควบคุมคุณภาพการวิจัยและพัฒนาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้จริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558)

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่า เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยนับว่ายังมีเสถียรภาพที่ดีอยู่ หากแต่ขาดการพิจารณาและผลักดันปัจจัยสำคัญอีกหลายประการในการยกระดับขีดความสามารถของไทย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การสร้างนวัตกรรมใหม่ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเอสเอ็มอี การพัฒนาคุณภาพแรงงาน คุณภาพทางการศึกษา และงานวิจัยภายในชาติ เหล่านี้ นับว่าเป็นกับดักที่ประเทศไทยจำเป็นต้องก้าวข้ามผ่านไปได้ เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลางสู่ประเทศที่มีรายได้สูง นอกจากนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ระบบภาครัฐและภาคเอกชนของไทยต้องแข็งแกร่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาครัฐจำเป็นต้องมีการวางยุทธศาสตร์ให้มีความชัดเจนต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาประเทศให้เดินไปข้างหน้าอย่างไม่สะดุด ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศควรที่จะสอดคล้องไปกับเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยปราศจากการคอร์รัปชัน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (24 กุมภาพันธ์ 2558). บทเรียนจากเกาหลีใต้การเปลี่ยนผ่านสู่ประเทศที่มีรายได้สูง. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.

ขวัญใจ เตชเสนกุล. (12 สิงหาคม 2557). ก้าวข้าม Middle Income Trap แบบเกาหลีใต้. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2558 จาก http://m.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1407767648

ณรรีฎ พิศลยบุตร. (2558) ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://tdri.or.th/tdri-insight/prachachatonline>

ปริญดา สุลีสถิร. (10 มิถุนายน 2557). Check up ประเทศไทย แก้อุดมให้ก้าวหน้า. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2558 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib/article10_06_14.pdf

สมชัย จิตสุชน และ ณรรีฎ พิศลยบุตร. (เมษายน 2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการวิจัยนโยบายสาธารณะเพื่อยกระดับประเทศไทยให้พ้นกับดักรายได้ปานกลาง. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/02/MIT1-Growth-Analysis-Final-Fmt.pdf>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (29 กันยายน 2557). สัมภาษณ์พิเศษ ศ.นพ.สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ : ภารกิจนำความรู้...สู่การปฏิรูปประเทศไทย. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2558 จาก http://www.trf.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=5151:2014-09-29-09-41-30&catid=23:research-forum&Itemid=218